

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

Esas Sayısı : 2024/173

Karar Sayısı : 2025/277

Karar Tarihi: 25/12/2025

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: Çorum 3. Asliye Ceza Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU: 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun;

A. 125. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (a) bendinin,

B. 131. maddesinin (1) numaralı fıkrasında yer alan "Kamu görevlisine karşı görevinden dolayı işlenen hariç;..." ibaresinin,

Anayasa'nın 2., 10., 26., 36. ve 40. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine karar verilmesi talebidir.

OLAY: Kamu görevlisine karşı görevinden dolayı hakaret suçundan açılan davada itiraz konusu kuralların Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptalleri için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKÜMLERİ

Kanun'un itiraz konusu kuralların da yer aldığı;

I. 125. maddesi şöyledir:

"*Hakaret*

Madde 125- (1) Bir kimseye onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek nitelikte somut bir fiil veya olgu isnat eden (...) veya sövmek suretiyle bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığına saldıran kişi, üç aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır. Mağdurun غيابında hakaretin cezalandırılabilmesi için fiilin en az üç kişiyle ihtilat ederek işlenmesi gerekir.

(2) Fiilin, mağduru muhatap alan sesli, yazılı veya görüntülü bir iletiyle işlenmesi halinde, yukarıdaki fıkrada belirtilen cezaya hükmolunur.

(3) Hakaret suçunun;

a) Kamu görevlisine karşı görevinden dolayı,

b) Dini, siyasi, sosyal, felsefi inanç, düşünce ve kanaatlerini açıklamasından, değiştirmesinden, yaymaya çalışmasından, mensup olduğu dinin emir ve yasaklarına uygun davranmasından dolayı,

c) Kişinin mensup bulunduğu dine göre kutsal sayılan değerlerden bahisle,

İşlenmesi halinde, cezanın alt sınırı bir yıldan az olamaz.

(4) (Değişik: 29/6/2005 – 5377/15 md.) Hakaretin alenen işlenmesi halinde ceza altında biri oranında artırılır.

(5) (Değişik: 29/6/2005 – 5377/15 md.) Kurul hâlinde çalışan kamu görevlilerine görevlerinden dolayı hakaret edilmesi hâlinde suç, kurulu oluşturan üyelere karşı işlenmiş sayılır. Ancak, bu durumda zincirleme suçla ilişkin madde hükümleri uygulanır.”

2. 131. maddesi şöyledir:

“Soruşturma ve kovuşturma koşulu

Madde 131- (1) **Kamu görevlisine karşı görevinden dolayı işlenen hariç;** hakaret suçunun soruşturulması ve kovuşturulması, mağdurun şikayetine bağlıdır.

(2) Mağdur, şikayet etmeden önce ölürse, veya suç ölmüş olan kişinin hatırasına karşı işlenmiş ise: ölenin ikinci dereceye kadar üstsoy ve altsoyu, eş veya kardeşleri tarafından şikayette bulunulabilir.”

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Kadir ÖZKAYA, Hasan Tahsin GÖKCAN, Basri BAĞCI, Engin YILDIRIM, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ, İrfan FIDAN, Kenan YAŞAR, Muhterem İNCE, Yılmaz AKÇİL, Ömer ÇINAR ve Metin KIRATLI'nın katılımlarıyla 17/10/2024 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

2. Başvuru kararı ve ekleri, Raportör Ahmet Hakan SOYTÜRK tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu kanun hükümleri, dayanılan ve ilgili görülen Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Anlam ve Kapsam

3. Hakaret suçu 5237 sayılı Kanun'un özel hükümlere ilişkin İkinci Kitabı'nın, İkinci Kısımının “Şerefe Karşı Suçlar” başlıklı Sekizinci Bölümü'nde 125. maddede düzenlenmiştir. Söz konusu maddenin (1) numaralı fıkrasının birinci cümlesinde bir kimseye onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek nitelikte somut bir fiil veya olgu isnat eden veya sövmek suretiyle bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığına saldıran kişinin üç aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezasıyla cezalandırılacağı öngörülmüştür.

4. Anılan fıkranın ikinci cümlesinde mağdurun gıyabında hakaretin cezalandırılabilmesi için fiilin en az üç kişiyle ihtilal edilerek işlenmesi gerektiği belirtilmek suretiyle objektif cezalandırma şartına yer verilmiştir.

5. Hakaret suçunun faili bakımından söz konusu Kanun'da herhangi bir ayırt edici unsura yer verilmediği gözetildiğinde tüm gerçek kişilerin bu suçun faili olabileceği anlaşılmaktadır.

6. Suçun mağdurunun da gerçek kişi olması gerekir. Kanun'un 126. maddesinde ise hakaret suçunun işlenmesinde mağdurun ismi açıkça belirtilmemiş veya isnat, üstü kapalı geçirilmiş olsa bile eğer niteliğinde ve mağdurun şahsına yönelik bulunduğu duraksama bulunmayan bir durum varsa hem ismin belirtilmiş ve hem de hakaretin açıklanmış sayılacağı hüküm altına alınmıştır.

7. Hakaret suçunun basit hâli açısından mağdurun sıfatının önemi bulunmamakla birlikte 125. maddenin (3) numaralı fıkrasının itiraz konusu (a) bendinde suçun kamu görevlisine karşı görevinden dolayı işlenmesi nitelikli hâl olarak düzenlenmiştir. Anılan fıkra uyarınca söz konusu nitelikli hâlin gerçekleşmesi durumunda cezanın alt sınırının bir yıldan az olamayacağı öngörülmüştür.

8. Hakaret suçunun kamu görevlisine karşı görevinden dolayı işlenmesi, maddi ceza hukukunun yanı sıra muhakeme hukuku bakımından da birtakım sonuçlar doğurmaktadır. Nitekim 131. maddenin (1) numaralı fıkrasına göre kamu görevlisine karşı görevinden dolayı işlenen hariç; hakaret suçunun soruşturulması ve kovuşturulması, mağdurun şikâyetine bağlıdır. Anılan fıkroda yer alan "*Kamu görevlisine karşı görevinden dolayı işlenen hariç;...*" ibaresi itiraz konusu diğer kuralı oluşturmaktadır. Bu itibarla kural uyarınca hakaret suçunun kamu görevlisine karşı görevinden dolayı işlenmesi hâlinde suçun takibinde mağdurun şikâyeti aranmayacaktır.

B. İtirazın Gerekeşi

9. Başvuru kararında özetle; itiraz konusu kurallarda öngörülen soruşturma usulü ve cezanın kişilerin ifade özgürlüğü üzerinde caydırıcı bir etki doğurduğu ve kamunun vatandaşlar tarafından denetlenmesi imkânını ortadan kaldırdığı, kurallarla hakaret suçunda kamu görevlilerine diğer kişilere göre daha fazla koruma sağlanmasının ve söz konusu suçun şikâyet aranmaksızın soruşturulmasının hukuk devleti ve kanun önünde eşitlik ilkeleriyle bağdaşmadığı, ayrıca bu durumun adil yargılanma hakkını ihlal ettiği, anılan suç bakımından hapis cezası öngörülmesinin suç ve ceza arasında orantısızlığa neden olduğu, bu hâlin kişilerin temel hak ve özgürlüklerini korunması yönündeki devletin yükümlülükleriyle bağdaşmadığı ve ülkemizin taraf olduğu milletlerarası antlaşmalarla da uyumlu olmadığı belirtilerek kuralların Anayasa'nın 2., 10., 26., 36. ve 40. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

C. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

1. Kanun'un 125. Maddesinin (3) Numaralı Fıkrasının (a) Bendinin İncelenmesi

10. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 43. maddesi uyarınca kural, ilgisi nedeniyle Anayasa'nın 13. maddesi yönünden de incelenmiştir.

11. Anayasa'nın 25. maddesinin birinci fıkrasında herkesin düşünce ve kanaat özgürlüğüne sahip olduğu belirtildikten sonra "*Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti*" başlıklı 26. maddesinin birinci fıkrasında "*Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet resmî makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar.*" hükmüne yer verilerek ifade özgürlüğü güvence altına alınmıştır.

12. İfade özgürlüğü; kişinin haber ve bilgilere, başkalarının fikirlerine serbestçe ulaşabilmesi, düşünce ve kanaatlerinden dolayı kınanmaması, bunları tek başına veya başkalarıyla birlikte çeşitli yollarla serbestçe ifade edebilmesi, anlatabilmesi, savunabilmesi, başkalarına aktarabilmesi ve yayabilmesi anlamına gelir. Çoğunluğa muhalif olanlar da dâhil olmak üzere düşüncelerin her türlü araçla açıklanması, açıklanan düşünceye paydaş sağlanması, düşünceyi gerçekleştirme ve başkalarını bu konuda ikna etme çabaları, bu çabaların hoşgörüle karşılanması çoğulcu demokratik düzenin gereklerindedir. Dolayısıyla toplumsal ve siyasal çoğulculuğu sağlamak, her türlü düşüncenin barışçıl bir şekilde serbestçe ifade edilmesiyle mümkündür. Bu itibarla düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğü demokrasinin işleyişi için yaşamsal önemdedir (*Bekir Coşkun* [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 33,34; *Mehmet Ali Aydın* [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, §§ 42, 43; *Tansel Çölaşan* [1. B.], B. No: 2014/6128, 7/7/2015, §§ 35, 36, 38).

13. İtiraz konusu kuralla kamu görevlisine karşı kamu görevinden dolayı onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek nitelikte somut bir fiil veya olgu isnat edilmesi ya da sövmek suretiyle onur, şeref ve saygınlığına saldırılması fiilleri cezai yaptırıma bağlanmak suretiyle ifade özgürlüğüne sınırlama getirilmektedir.

14. Anayasa'nın 13. maddesinde "*Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, Anayasanın sözüne ve ruhuna, demokratik toplum düzeninin ve lâik Cumhuriyetin gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz.*" denilmektedir.

15. Buna göre ifade özgürlüğüne sınırlama getirilirken temel hak ve özgürlüklerin sınırlanması rejimini düzenleyen Anayasa'nın anılan maddesinin gözönünde bulundurulması gerekmektedir. Anayasa'nın söz konusu maddesi uyarınca ifade özgürlüğüne getirilen sınırlamaların kanunla yapılması, Anayasa'da öngörülen sınırlama sebeplerine, demokratik toplum düzeninin gereklerine ve ölçülülük ilkesine uygun olması zorunludur.

16. Bu kapsamda ifade özgürlüğünü sınırlamaya yönelik kanuni bir düzenlemenin şeklen var olması yeterli olmayıp kuralların keyfilige izin vermeyecek düzeyde belirli, ulaşılabilir ve öngörülebilir nitelikte olması gerekir.

17. Esasen temel hak ve özgürlükleri sınırlayan kanunun bu niteliklere sahip olması Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye alınan hukuk devleti ilkesinin de bir gereğidir. Hukuk devletinde kanuni düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfi uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesi gerekir. Kanunda bulunması gereken bu nitelikler hukuki güvenliğin sağlanması bakımından

da zorunludur. Zira bu ilke hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar. Dolayısıyla Anayasa'nın 13. maddesinde sınırlama ölçütü olarak belirtilen kanunilik, Anayasa'nın 2. maddesinde güvenceye alınan hukuk devleti ilkesi ışığında yorumlanmalıdır.

18. Hakaret suçunun kamu görevlisine karşı görevinden dolayı işlenmesi hâlinde cezanın alt sınırının bir yıldan az olamayacağını öngörmek suretiyle suçun nitelikli hâllerinden birini düzenleyen kuralın şekli anlamda bir kanun hükmü olduğu ve erişilebilir nitelikte olduğu hususunda herhangi bir tereddüt bulunmamaktadır. Kuralda suçun kamu görevlisine karşı görevinden dolayı işlenmesi şartı aranmıştır. Dolayısıyla hakaret suçuyla kamu görevlisinin yerine getirdiği görev arasında bir nedensellik ilişkisi bulunmalıdır. Başka bir ifadeyle kamu görevlisine sırf sıfatından dolayı hakaret edilmesi, suçun nitelikli hâlinin oluşması için yeterli değildir. Diğer yandan kamu görevlisinin görevinin kapsamının, ilgili kurumun mevzuatı ve işleyişi dikkate alınarak her bir somut olayın şartlarında yargı mercilerince belirlenmesi mümkündür. Kuralın da yer aldığı fıkrada kuralla düzenlenen hâlin gerçekleşmesi durumunda temel cezanın belirlenmesinde alt sınırın bir yıl olduğu açıkça gösterilmiştir.

19. Öte yandan her kuralda olduğu gibi itiraz konusu kuralla ilgili bazı uygulama sorunlarının ortaya çıkabileceği söylenebilir. Kanun yapma tekniğinin doğası gereği kanunlar genel ve soyut nitelikte kurallar olup kanun koyucu tarafından somut olayın özelliğine göre değişebilecek tüm çözümlerin önceden kuralda düzenlenmesi mümkün değildir. Bu bağlamda mevcut uyumsuzluklara ilişkin sorunların her somut olayın özelliği dikkate alınarak kuralın amacına uygun şekilde yorumlanması suretiyle mahkeme içtihatlarıyla çözülmesi gerekmektedir. Kuralın lafzı ile amacı birlikte yorumlanarak çözülebilecek sorunların uygulamaya ilişkin olduğu açıktır. Bu nedenle de kuraldan ziyade kuralın yorumlanmasıyla ilgili olarak çıkabilecek sorunlar anayasallık denetiminin konusu dışında kalmaktadır (AYM, E.2017/135, K.2019/35, 15/5/2019, § 31; E.2022/129, K.2023/189, 8/11/2023, § 28).

20. Bu itibarla suçun unsurlarının, suça ilişkin yaptırımın niteliğinin ve miktarının kuralda herhangi bir tereddüde yer vermeyecek şekilde açık ve net olarak düzenlendiği gözetildiğinde kuralın açık, anlaşılır ve sınırlarının belirli olduğu, bu kapsamda kanunilik şartını taşıdığı sonucuna ulaşılmıştır.

21. Anayasa'nın 26. maddesinde ifade özgürlüğü sınırsız bir hak olarak düzenlenmemiş, anılan maddenin ikinci fıkrasında bu hakkın millî güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği, Cumhuriyet'in temel nitelikleri ve devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünün korunması, suçların önlenmesi, suçluların cezalandırılması, devlet sırrı olarak usulünce belirtilmiş bilgilerin açıklanmaması, başkalarının *şöhret veya haklarının*, özel ve aile hayatlarının ya da kanunun öngördüğü meslek sırlarının korunması veya yargılama görevinin gereğine uygun olarak yerine getirilmesi amaçlarıyla sınırlanabileceği öngörülmüştür.

22. Kuralla kamu görevlisine görevinden dolayı hakaret fiilinin cezai yaptırıma bağlanmasının kamu görevlilerinin şeref ve itibarının korunması ile bu kişilerce yürütülen kamu hizmetlerinin etkin ve verimli bir şekilde yerine getirilmesi sağlanarak kamu düzeninin korunmasına katkı sunacağı açıktır. Nitekim kuralın da yer aldığı maddenin gerekçesinde de genel olarak hakaret fiillerinin cezalandırılmasıyla korunan hukuki değerler kişilerin şeref,

haysiyet ve namusu ile toplum içindeki itibarı ve diğer fertler nezdindeki saygınlığı olduğu ifade edilmiştir. Bu itibarla kuralla öngörülen sınırlamanın anayasal anlamda meşru bir amaca dayandığı anlaşılmaktadır.

23. İfade özgürlüğüne yönelik bir sınırlamanın demokratik toplum düzeninin gereklerine de uygun olması, bir başka ifadeyle demokratik toplumda zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması gerekir.

24. Anayasa'da herkes için güvence altına alınan temel haklardan biri olan ve demokratik toplumun temelini oluşturan ifade özgürlüğü, toplumun ilerlemesi ve bireyin gelişmesi için gerekli temel şartlardan birini oluşturmaktadır.

25. Anayasa'nın 26. maddesinde düzenlenen ifade özgürlüğü eleştiri niteliğindeki düşünce açıklamalarını da kapsamaktadır. Esasen ifade özgürlüğü, büyük ölçüde eleştiri özgürlüğünün güvence altına alınmasını hedeflemektedir. Bu nedenle düşüncelerin açıklanması ve yayılması sırasında kullanılan ifadelerin sert olması doğal karşılanmalıdır. Kamu gücünü kullanan kişilere yönelik eleştirilerin kabul edilebilir sınırlarının diğer kişilere yönelik eleştiri sınırlarına göre daha geniş olduğu bilinmektedir. Başka bir ifadeyle demokratik bir toplumda siyasetçilerin ve kamu görevlerinin, özellikle görevleriyle ilgili ya da toplumun geneline ilgilendiren konularda şeref ve itibarın korunmasını isteme hakkı yönünden diğer bireylere nazaran daha dar bir korumadan yararlanacakları ilke olarak kabul edilmektir. Ancak kamu görevlilerine yönelik de olsa eleştirilerin kişilerin şeref ve itibarını zedeleyecek şekilde hakaret boyutuna ulaşmaması gerekir. Kamu görevini yerine getiren kişilerin diğer kişilere göre daha hoşgörülü olmak zorunda olmaları, onların *şöhret veya haklarının* korunmayacağı anlamına gelmez. Nitekim kamu görevlilerinin görevlerini hakkıyla yerine getirebilmeleri için kamu nezdinde belli bir güvene sahip olmaları gerektiği, bunun da ancak onların asılsız suçlamalara karşı korunmalarıyla sağlanabileceği gözönüne alınmalıdır. Bu bağlamda ifade özgürlüğü, kişilere hakaret etme hakkı vermez. Zira hakaret fiillerinde kamuyu bilgilendirme ve kamusal yararı içerir bir tartışmaya katkı amacından ziyade başkalarının şöhret veya itibarlarına saldırı söz konusudur. Böyle bir durum da hiçbir hukuk düzeni tarafından korunmaz (AYM, E.2016/25, K.2016/186, 14/12/2016, § 19; *İlhan Cihaner* (2) [1. B.], B. No: 2013/5574, 30/6/2014, §§ 68-70).

26. Dolayısıyla kuralla yalnızca ifade özgürlüğünü istismar edebilecek fiiller cezalandırılmaktadır. Kuralda yer alan suçun oluşmasında hakaret fiilinin kamu görevlilerinin görevinden kaynaklanması şartı arandığından kural, anılan kişilerin kamu hizmetini daha iyi yerine getirmesini sağlamaya yöneliktir. Başka bir ifadeyle kuralın yalnızca *kamu makamlarının imajı, devletin itibarı* gibi soyut değerlerin korunması amacına hizmet ettiği söylenemez. Bu itibarla kural kapsamında kamu görevlilerinin kamu hizmetlerini etkili ve verimli bir şekilde yerine getirebilmesi için görevleri nedeniyle işlenen hakaret fiillerinin suçun nitelikli hâli kabul edilerek yaptırıma bağlanmasının zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılamaya yönelik olduğu, bu nedenle kuralın demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı olmadığı anlaşılmaktadır.

27. Anayasa'nın 13. maddesinde ifade edilen *ölçülülük ilkesi*, temel hak ve özgürlüklerin sınırlandırılmasında dikkate alınması gereken bir diğer ilkedir. Anayasa'nın anılan maddesinde güvence altına alınan *ölçülülük ilkesi, elverişlilik, gereklilik ve orantılılık* olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. *Elverişlilik* öngörülen sınırlamanın ulaşılmak istenen

amacı gerçekleştirmeye elverişli olmasını, *gereklilik* ulaşılmak istenen amaç bakımından sınırlamanın zorunlu olmasını diğer bir ifadeyle aynı amaca daha hafif bir sınırlama aracı ile ulaşılmamasının mümkün olmamasını, *orantılılık* ise hakka getirilen sınırlama ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir.

28. Kamu görevlilerine karşı görevinden dolayı hakaret fiillerinin yaptırma bağlanmasının söz konusu kişilerin şeref ve itibarlarının korunması ile kamu düzeninin sağlanmasına katkı sağlayacağı gözetildiğinde kuralın söz konusu meşru amaca ulaşma bakımından elverişli olmadığı söylenemez.

29. Kural kapsamında kişilerin kamu görevlilerine karşı görevinden dolayı hakaret suçunu işledikleri takdirde cezanın alt sınırının bir yıldan az olamayacak şekilde hapis veya adli para cezası olarak belirlenmesi suretiyle ifade özgürlüğüne getirilen sınırlamada daha hafif bir sınırlama aracının bulunup bulunmadığının gereklik ilkesi yönünden değerlendirilmesi gerekir.

30. Bu bağlamda kamu görevlisine karşı görevinden dolayı hakaret fiillerinin suç olmaktan çıkarılması ya da bu tür hakaretler için kanunlarda öngörülen cezaların hafifletilmesi başvurulabilecek araçlardandır. Bu itibarla Anayasa'da koruma altına alınan ifade özgürlüğünün ne surette sağlanacağı hususunda zaman içerisinde farklı görüşlerin oluşması doğaldır. Gerçekten de günümüz modern demokrasilerinde hakaret fiillerinin suç olmaktan çıkarılarak (*dekriminalizasyon*) şeref ve itibarın yalnızca özel hukuk araçlarıyla korunmasına ilişkin yaklaşımlar bulunmaktadır. Söz konusu yaklaşımların hukuki değerlerin korunmasında ceza hukukunun en son çare olması (*ultima ratio*) ilkesine de uygun olduğu söylenebilir.

31. Ancak hukuk devletinde, ceza ve ceza yerine geçen güvenlik tedbirlerine ilişkin kurallar, Anayasa'ya aykırı olmamak kaydıyla ülkenin sosyal, kültürel yapısı, ahlaki değerleri ve ekonomik hayatın gereksinimleri dikkate alınarak kanun koyucunun oluşturacağı suç siyasetine göre belirlenir. Kanun koyucu, izlediği suç politikası gereği bazı fiilleri ceza hukuku alanından çıkarabileceği gibi korunan hukuki değerler ile bunun sonuçlarını esas alarak bazı suçlar için farklı yaptırımlar öngörebilir. Bu konudaki tercih ve takdirin yerinde olduğu anayasal denetimin kapsamı dışında kalmaktadır. Bu itibarla kuralda düzenlenen suçun ve yaptırımın kanun koyucunun suç ve suçlulukla mücadelede suç siyasetinin bir gereği olarak takdir yetkisi kapsamında değerlendirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmaktadır. Dolayısıyla kuralla ifade özgürlüğüne getirilen sınırlamanın ulaşılmak istenen meşru amaç bakımından gerekli olmadığı söylenemez.

32. Orantılılık incelemesinde kuralda şeref ve itibarın korunması hakkı ile diğer tarafın Anayasa'da güvence altına alınan ifade özgürlüğünden yararlanma hakkı arasında adil bir dengenin sağlanıp sağlanmadığının değerlendirilmesi gerekir.

33. Bu itibarla öncelikle mahkemelerin hukuk kurallarını yorumlama yetkisinin, bunların Anayasa hükümleri ışığında yorumlanması yükümlülüğünü de beraberinde getirdiği gözetilmelidir. Buna göre mahkemeler, önlerindeki uyuşmazlığa uygulayacakları mevzuat hükümlerini anayasal ilke ve güvenceleri gözeterek yorumlama mecburiyeti altındadır. Bir mevzuat hükmünün birden farklı şekilde yorumlanmasının mümkün olduğu hâllerde Anayasa'ya aykırı olan yorumdan kaçınılması Anayasa'nın üstünlüğü ilkesinin bir gereğidir.

Diğer bir ifadeyle Anayasa'ya uygun yorum ilkesi hâkimin hukuk kurallarını yorumlama serbestisinin sınırını oluşturmaktadır. Dolayısıyla hâkimin bir hukuk kuralının anlam ve kapsamını tespit ederken Anayasa'yı ve anayasal ilkeleri hesaba katmaması Anayasa'nın normlar hiyerarşisinin en üstünde yer almasını anlamsız hâle getirir. Bu bağlamda Anayasa, kâğıt üzerinde kalan bir metin değil yaşayan, hukuk sistemini yönlendiren, her türlü kamusal tasarrufta gözetilmesi gereken hukuki bir belgedir (*Mehmet Fatih Bulucu* [GK], B. No: 2019/26274, 27/10/2022, § 76).

34. Nitekim Anayasa Mahkemesi, bireysel başvuruda verdiği kararlarında itiraz konusu kuralda olduğu gibi çatışan haklar söz konusu olduğunda ne surette dengeleme yapılacağına dair genel ilkeleri ortaya koymuştur. Bu kapsamda kurala ilgili yargılamalarda; ifadelerin kim tarafından dile getirildiği (*Nihat Zeybekci* [1. B.], B. No: 2015/5633, 8/5/2019, § 29), hedef alınan kişinin kim olduğu, tanınmışlık düzeyi, ilgili kişinin önceki davranışları, katlanılması gereken ve kabul edilebilir eleştiri sınırlarının sade bir vatandaş ile karşılaştırıldığında daha geniş olup olmadığı, ifadelerin genel yarara ilişkin bir tartışmaya katkı sağlayıp sağlamadığı, kamuoyu ile diğer kişilerin düşünce açıklamaları karşısında sahip oldukları hakların ağırlığı, kamuyu bilgilendirme değeri, toplumsal ilginin varlığı ve konunun güncel olup olmadığı, müştekinin kendisine yöneltilen ifadelere cevap verme olanağının bulunup bulunmadığı, ifadelerin hedef alınan kişinin hayatı üzerindeki etkisi, ifadelerin, kullanıldıkları bağlamından kopartılıp kopartılmadığı gibi hususların değerlendirilmesi gerekmektedir (hedef alınan kişinin kamusal yetki kullanan bir görevli olması nedeniyle yapılan değerlendirmelerin bulunduğu kararlar için bkz. *Ali Suat Ertoşun* (7) [2. B.], B. No: 2014/1416, 15/10/2015, § 36; *Zübeyde Füsün Üstel ve diğerleri* [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019, § 128, 129; *Nilgün Halloran* [2. B.], B. No: 2012/1184, 16/7/2014, § 45; *Kadir Sağdıç* [GK], B. No: 2013/6617, 8/4/2015, §§ 61-63; hedef alınan kişinin siyasetçi olması nedeniyle yapılan değerlendirmelerin bulunduğu kararlar için bkz. *Bekir Coşkun* [GK], B. No: 2014/12151, 4/6/2015, §§ 66, 67; *Ergün Poyraz* (2) [GK], B. No: 2013/8503, 27/10/2015, § 56; *Kemal Kılıçdaroğlu* [1. B.], B. No: 2014/1577, 25/10/2017, §§ 59- 61; ifadelerin genel yarara ilişkin bir tartışmaya katkı sağlayıp sağlamadığı, kamuoyu ile diğer kişilerin düşünce açıklamaları karşısında sahip oldukları hakların ağırlığı konulu kararlar için bkz. *Bekir Coşkun*, § 69; *Çetin Doğan* (2) [GK], B. No: 2014/3494, 27/2/2019, § 62; *Ergün Poyraz* (2), § 56; *Kadir Sağdıç*, §§ 60-66; *İlhan Cihaner* (2), §§ 66-73; *Nihat Zeybekci*, § 32; kamuyu bilgilendirme değeri, toplumsal ilginin varlığı ve konunun güncel olup olmadığı konulu kararlar için bkz. *Seray Şahiner Özkan* [1. B.], B. No: 2016/6439, 9/6/2021, § 44; *İbrahim Okur* (2) [1. B.], B. No: 2018/12363, 26/5/2021, § 28; müştekinin kendisine yöneltilen ifadelere cevap verme olanağının bulunup bulunmadığı konulu kararlar için bkz. *Temel Coşkun* [1. B.], B. No: 2017/1632, 29/1/2020, § 33; *Şaban Sevinç* (2) [1. B.], B. No: 2016/36777, 26/5/2021, § 42; *Nihat Zeybekci*, § 39; ifadelerin kullanıldıkları bağlamından kopartılıp kopartılmadığı konulu kararlar için bkz. *Nilgün Halloran*, § 52; *Bekir Coşkun*, §§ 62, 63; *Önder Balıkcı* [2. B.], B. No: 2014/6009, 15/2/2017, § 45, *Nihat Zeybekci*, § 36).

35. Öte yandan 5237 sayılı Kanun'un 127. maddesinde -Anayasa'nın 39. maddesinde de güvence altına alınan- ispat hakkına yer verilmiştir. Bu bağlamda kamu görevlilerinin görevlerini yerine getirmesiyle ilgili olarak yapılan isnatlardan dolayı açılan hakaret davalarında, sanığın isnadın doğruluğunu ispat etme hakkı bulunmaktadır. Isnadın ispatı hâlinde kural uyarınca kişilere ceza verilmeyecektir.

36. Yine anılan Kanun'un 128. maddesine göre yargı mercileri veya idari makamlar nezdinde yapılan yazılı veya sözlü başvuru, iddia ve savunmalar kapsamında kişilerle ilgili olarak somut isnatlarda ya da olumsuz değerlendirmelerde bulunulması ve isnat ile değerlendirmelerin gerçek ve somut vakıtalara dayanması ve uyumsuzlukla bağlantılı olması hâlinde, bu fiilleri nedeniyle kişilere ceza verilmeyecektir.

37. Ayrıca Kanun'un 129. maddesinin (1) numaralı fıkrasında hakaret suçunun haksız bir fiile tepki olarak işlenmesi hâlinde, verilecek cezanın üçte birine kadar indirilebileceği gibi ceza vermektense de vazgeçilebileceği düzenlenmiştir. Dolayısıyla kamu görevlisinin görevinin gereklerine aykırı fiillerinin haksızlık teşkil ettiği durumlarda faile ceza verilmemesi de mümkün olabilecektir.

38. Diğer yandan kuralın uygulanması hâlinde hakaret suçunun temel cezasında oluşacak farklılığın kusur ilkesi çerçevesinde değerlendirilmesi gerekir. Anayasa'nın 38. maddesinde düzenlenen cezaların şahsiliği ilkesiyle de bağlantılı olan kusur ilkesi, yaptırımın fiildeki haksızlık içeriğiyle orantılı olmasını gerektirmektedir. Bir fiil için öngörülecek yaptırımın azami sınırını failin kusuru belirlemektedir (AYM, E.2023/106, K.2023/205, 30/11/2023, § 31).

39. Ayrıca kanun koyucunun kuralın da yer aldığı 125. maddenin (1) numaralı fıkrasında basamaklı ve seçenekli bir ceza öngördüğü ve bu suretle cezanın bölünebilir niteliği de gözetildiğinde belirlenen cezanın faile göre bireyselleştirilmesine ve hakkaniyete uygun bir cezanın belirlenmesine imkân tanıdığı anlaşılmaktadır.

40. Bu itibarla kamu görevlisine görevinden dolayı hakaret edilmesi hâlinde temel cezanın bir yıldan az olamayacağına öngörülmesinin suça konu fiil ile ceza arasında bulunması gereken adil dengeyi bozmadığı, dolayısıyla kuralın orantılılık ilkesine aykırı olmadığı anlaşılmaktadır (benzer yönde AYM, E.2012/78, K.2012/111, 12/9/2012; özel sağlık kurum ve kuruluşlarında görev yapan personelin görevleriyle bağlantılı olarak kendilerine karşı işlenen suçlar bakımından *kamu görevlisi sayılacağı* ve bu durumda anılan madde uyarınca belirlenen cezanın ayrıca yarı oranında arttırılacağına ilişkin kuralın orantısız olmadığına dair bkz. AYM, E.2020/91, K.2021/73, 13/10/2021, § 32).

41. Orantılılık ilkesi yönünden yapılan değerlendirmede son olarak, kural uyarınca verilecek hükme karşı ilgililerin istinaf ve temyiz kanun yollarına başvurma imkânının bulunduğu ve böylece kuralın amacına uygun ve orantılı bir şekilde uygulanmasını sağlayacak yasal güvencelere de yer verildiği gözetildiğinde kuralla ifade özgürlüğüne getirilen sınırlamada elde edilmek istenen kamu yararı ile bireylerin hakları arasında olması gereken makul dengenin sağlandığı, dolayısıyla kuralın orantılı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

42. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 13. ve 26. maddelerine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.

Hasan Tahsin GÖKCAN, Engin YILDIRIM, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Selahaddin MENTEŞ ve Kenan YAŞAR bu görüşe katılmamışlardır.

Kuralın Anayasa'nın 2. ve 10. maddelerine de aykırı olduğu ileri sürülmüş ise de bu bağlamda belirtilen hususların Anayasa'nın 13. ve 26. maddeleri yönünden yapılan

değerlendirmeler kapsamında ele alınmış olması nedeniyle Anayasa'nın 2. ve 10. maddeleri yönünden ayrıca bir inceleme yapılmasına gerek görülmemiştir.

Kuralın Anayasa'nın 36. ve 40. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

2. Kanun'un 131. Maddesinin (1) Numaralı Fıkrasında Yer Alan “Kamu görevlisine karşı görevinden dolayı işlenen hariç;...” İbaresinin İncelenmesi

43. Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti; eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına saygılı, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adil bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, hukuki güvenliği sağlayan, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuk kurallarıyla kendini bağlı sayan ve yargı denetimine açık olan devlettir.

44. Hukuk devleti ilkesi gereğince kanunların kamu yararı amacını gerçekleştirmek amacıyla yapılması gerekir. Anayasa Mahkemesince kamu yararı konusunda yapılacak inceleme, kanunun kamu yararı amacıyla yapılıp yapılmadığının araştırılmasıyla sınırlıdır. Anayasa'nın çeşitli hükümlerinde yer alan kamu yararı kavramının Anayasa'da bir tanımı yapılmamıştır. Ancak Anayasa Mahkemesinin kararlarında da belirtildiği gibi kamu yararı; bireysel, özel çıkarlardan ayrı ve bunlara üstün olan toplumsal yararadır. Kamu yararı düşüncesi olmaksızın yalnız özel çıkarlar için veya sadece belli kişilerin yararına kanun hükmü konulamaz. Böyle bir durumun açık bir biçimde ve kesin olarak saptanması hâlinde söz konusu kanun hükmü Anayasa'nın 2. maddesine aykırı düşer. Açıklanan istisnai hâl dışında bir kanun hükmünün gereksinimlere uygun olup olmadığı, hangi araç ve yöntemlerle kamu yararının sağlanabileceği kanun koyucunun takdirinde olduğundan bu kapsamda kamu yararı değerlendirmesi yapmak anayasa yargısıyla bağdaşmaz (AYM, E.2018/99, K.2021/14, 3/3/2021, § 102).

45. Şikâyet, mağdur veya suçtan zarar görenin yetkili merciye başvurarak suç teşkil eden belli bir fiil dolayısıyla soruşturma ve kovuşturma yapılması yönünde irade açıklamasıdır. Ceza davasının kamuallığı ilkesi gereği kural olarak adli makamların suç şüphesini öğrenmeleri ile birlikte kendiliğinden soruşturmaya başlamaları gerekir. Bununla birlikte kanun koyucu; suçların ağırlığı, kamu düzeni açısından önemi, özel hayatın gizliliği gibi unsurları gözетerek doğrudan takip edilmesi gereken suçlarla soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı suçları birbirinden ayırabilir. Bu anlamda bir muhakeme şartı olarak şikâyet kurumunun suçun mağdurunu da koruyan fonksiyonu bulunmaktadır. Zira suçun önem derecesi itibarıyla yalnızca mağdurun hukuki menfaatini ihlal edeceği durumlarda, bir adli sürecin yürütülmesi kamu yararına dönük olmayabileceği gibi suçun mağdurunun hukuki menfaatini de olumsuz yönde etkileyebilir. Dolayısıyla takibi şikâyete bağlı olan suçlar ile kendiliğinden soruşturulacak suçlar arasında yapılan bu ayırım, anayasal kurallar çerçevesinde suç ve ceza siyasetini belirleyen kanun koyucunun takdirindedir.

46. Kamu görevlisine karşı görevinden dolayı işlenen hakaret suçunda kamu görevlilerinin şeref ve itibarının yanı sıra kamu görevlileri eliyle yürütülen hizmetin etkin ve verimli bir şekilde yerine getirilmesi sağlanarak kamu düzeninin korunması amaçlanmaktadır. Bu bağlamda takibinde yalnızca mağdurun değil kamunun da hukuki menfaatinin söz konusu olduğu durumlarda suçun şikâyet şartı aranmaksızın doğrudan soruşturma ve kovuşturma konusu yapılmasının suç ve suçlularla etkin mücadele edilmesine, suç işlenmesinin

önlenmesine ve kamu düzeninin sağlanmasına katkı sunduğu açıktır. Bu itibarla kamu görevlilerine karşı görevinden dolayı işlenecek hakaret suçunda soruşturma ve kovuşturma usulüyle ilgili düzenleme yapan itiraz konusu kural, kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamında olup kuralda kamu yararı dışında bir amaç gözetildiği söylenemez. Dolayısıyla kuralın hukuk devleti ilkesine aykırı bir yönü bulunmamaktadır.

47. Öte yandan Anayasa'nın 10. maddesinde "*Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir./ Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz./ Çocuklar, yaşlılar, özürllüer, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz./ Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmaz./ Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde (...) kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar.*" denilmek suretiyle kanun önünde eşitlik ilkesine yer verilmiştir.

48. Anayasa'nın anılan maddesinde belirtilen *kanun önünde eşitlik ilkesi* hukuksal durumları aynı olanlar için söz konusudur. Bu ilke ile eylemli değil hukuksal eşitlik öngörülmüştür. Eşitlik ilkesinin amacı aynı durumda bulunan kişilerin kanunlar karşısında aynı işleme bağlı tutulmalarını sağlamak, ayırım yapılmasını ve ayrıcalık tanınmasını önlemektir. Bu ilkeyle, aynı durumda bulunan kimi kişi ve topluluklara ayrı kurallar uygulanarak kanun karşısında eşitliğin ihlali yasaklanmıştır. Kanun önünde eşitlik, herkesin her yönden aynı kurallara bağlı tutulacağı anlamına gelmez. Durumlarındaki özellikler, kimi kişiler ya da topluluklar için değişik kuralları ve uygulamaları gerektirebilir. Aynı hukuksal durumlar aynı, ayrı hukuksal durumlar farklı kurallara bağlı tutulursa Anayasa'da öngörülen eşitlik ilkesi zedelenmez (AYM, E.2020/95, K.2022/3, 26/1/2022, § 25; E.2022/65, K.2022/102, 8/9/2022, § 11).

49. Kuralda hakaret suçunun takibinde hangi durumda şikâyet şartının aranmayacağına açık bir şekilde düzenlendiği ve söz konusu suçu işlediği iddia olunan kişilerin tümü yönünden kuralın aynı şekilde uygulandığı anlaşılmaktadır. Diğer yönüyle ceza hukukunda kanun önünde eşitlik ilkesinin uygulanması da kuşkusuz suçun nitelikli hâllerinden birini işleyen failin, suçun basit ya da diğer nitelikli hâllerini işleyen faillerle her yönden aynı kurallara bağlı tutulmalarını gerektirmemektedir. Buna göre kamu görevlisine karşı görevinden dolayı hakaret suçunu işleyen fail ile suçun basit veya diğer nitelikli hâllerini işleyen faillerin aynı hukuksal durumda bulunmadıkları açıktır. Farklı hukuksal konumda olanların farklı hukuksal düzenlemelere tabi tutulmalarının eşitsizliğe yol açtığı söylenemez. Bu itibarla kuralda eşitlik ilkesiyle çelişen bir yön bulunmamaktadır.

50. Açıklanan nedenlerle kural, Anayasa'nın 2. ve 10. maddelerine aykırı değildir. İtirazın reddi gerekir.

Hasan Tahsin GÖKCAN, Engin YILDIRIM, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ ve Kenan YAŞAR bu görüşe katılmamışlardır.

Kuralın Anayasa'nın 26., 36. ve 40. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

IV. HÜKÜM

26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun;

A. 125. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (a) bendinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, Hasan Tahsin GÖKCAN, Engin YILDIRIM, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Selahaddin MENTEŞ ile Kenan YAŞAR'ın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

B. 131. maddesinin (1) numaralı fıkrasında yer alan “*Kamu görevlisine karşı görevinden dolayı işlenen hariç;...*” ibaresinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve itirazın REDDİNE, Hasan Tahsin GÖKCAN, Engin YILDIRIM, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahaddin MENTEŞ ile Kenan YAŞAR'ın karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

25/12/2025 tarihinde karar verildi.

Başkan
Kadir ÖZKAYA

Başkanvekili
Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili
Basri BAĞCI

Üye
Engin YILDIRIM

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU

Üye
Selahaddin MENTEŞ

Üye
İrfan FİDAN

Üye
Kenan YAŞAR

Üye
Muhterem İNCE

Üye
Yılmaz AKÇİL

Üye
Ömer ÇINAR

Üye
Metin KIRATLI

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 125. maddesinin ilk fıkrasında kişilerin şeref ve haysiyet haklarının korunması amacıyla hakaret fiilleri suç olarak düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre bir kimseye somut bir fiil veya olgu isnadı ya da sövme suretiyle onur, şeref ve saygınlığına saldırılması halinde fail üç aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır. Aynı maddenin üçüncü fıkrasının (a) bendine göre ise hakaret suçunun kamu görevlisine görevinden dolayı işlenmesi durumunda cezanın alt sınırı bir yıldan az olamaz.

2. Kamu görevlilerine görevlerinden dolayı işlenecek hakaret fiillerinin daha ağır bir yaptırımla karşılanmasına yönelik düzenlemenin meşru amacının, yaptığı görev nedeniyle kamu görevlilerine yönelecek fiiller dolayısıyla kamu hizmetinin etkin ve verimli bir şekilde yerine getirilmesinin sağlanması olduğu belirtilmektedir (bkz. çoğunluk gerekçesi par. 22).

3. Şüphesiz anayasal ilke ve sınırlarla bağlı kalmak şartıyla ceza hukuku alanındaki düzenlemelerde yasa koyucunun geniş bir takdir alanı bulunmaktadır. Yine ifade özgürlüğünün Anayasa'da gösterilen meşru amaçlarla sınırlandırılması mümkündür. Fakat Anayasa'nın 13. maddesi uyarınca kişi özgürlüklerini sınırlandıran kanunların demokratik toplumda zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve ölçülü bulunması da zorunludur. Bu açıdan öncelikle incelemeye konu 125. maddenin her bireyin onur, şeref ve saygınlığını korumayı amaçlayan ilk fıkrasındaki temel şeklinin neden kamu görevlilerinin onur, şeref ve saygınlığını korumak için yetersiz kaldığının ve daha ağır bir yaptırıma bağlanmasının zorunlu hale geldiğinin ortaya konulabilmesi gerekir.

4. İfade özgürlüğü ile şeref ve haysiyet haklarının çatıştığı durumda karşılıklı menfaatleri ihlal edilen tarafların haklarının dengelenmesi gerekir. Bu dengelemenin ilkin uygulanacak kural düzeyinde yapılması, ikinci olarak kuralın somut olaya uygulanmasında gerçekleştirilmesi gerekir.

5. Türkiye, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni imzalamak ve AİHM'in yargı yetkisini kabul etmek suretiyle insan hakları hukukunda uluslararası niteliğiyle Sözleşme standardını esas almıştır. Nitekim Mahkememiz Sözleşme ilkelerinden, bu alandaki anayasal denetimde yorum enstrümanı olarak istifade etmektedir. Bu vesileyle Sözleşme kurallarını somutlaştıran ve uygulamasını yansıtan AİHM içtihatlarına göz atılmalıdır.

6. Türkiye ile ilgili bazı AİHM kararlarında bu hususa değinilmiştir. Bir kararda eylem yapan üniversite öğrencilerine karşı Başbakan'ın sözleri üzerine öğrencilerin oldukça sert eleştirilerinin olgusal temeli olduğu ve yaptırıma tabi tutulmalarının ifade özgürlüğünü ihlal ettiği sonucuna varılırken Türkiye'de kamu görevlilerinin şikayete tabi olmayan ceza normu ile özel ve daha ağır bir yaptırımla korunmalarının Sözleşme'nin ruhu ile kural olarak uyumlu olmadığı vurgulanmış ve bu yöndeki geçmiş kararı hatırlatılmıştır (*Ömür Çağdaş Ersoy/Türkiye*, B. No: 19165/19, 15/6/2021).

7. Kişilerin onur, şeref ve haysiyetlerinin korunması için bu tür fiillerin özel hukuk veya ceza hukuku yaptırımlarına tabi tutulmasının devletin pozitif yükümlülükleri içerisinde olduğu söylenebilir. Bu konudaki tercih bakımından geniş bir takdir alanı olduğu da kabul edilmelidir. Nitekim Ceza Kanununun 125. maddesi bu yükümlülüğe uygun biçimde tüm

bireylerin onur, şeref ve haysiyetlerine yönelik saldırıları yaptırma bağlamaktadır. Avrupa Konseyi ülkeleri arasında hakaret fiillerinin ceza hukuku alanı dışına taşınmasıyla ilgili henüz sonuçlanmayan çalışmalar ve bu alandaki tartışma bir tarafa bırakılırsa mevcut düzenlemenin demokratik toplum düzeni bakımından gerekli olduğu söylenebilir. İncelenen kurallarda ise herhangi bir bireyden farklı olarak kamu görevlileri ağırlatılmış bir yaptırımla ve fiil şikayet şartından istisna kılınmak suretiyle özel olarak korunmaktadır.

8. Demokratik rejimlerde bireylerin ve medyanın kamusal faaliyetler üzerindeki gözetleme, eleştirme fonksiyonları özgürlükler rejiminin ve demokrasinin sürdürülebilirliği bakımından büyük önem taşımaktadır. Bununla birlikte kamu görevlilerine yönelik bu özel koruma, kamu gücünün bir yansıması biçiminde ortaya çıkarak bireyler üzerinde yarattığı caydırıcı etkiyle birlikte kamusal faaliyetlerin eleştirilmesiyle ilgili alanı özgürlükler aleyhine daraltmaktadır.

9. Bu durumda kamu gücünün yansıyan etkisiyle ifade ve basın özgürlüğü üzerinde oluşabilecek caydırıcı etkisi karşısında kurallarda öngörülen özel korumanın demokratik toplum düzeni bakımından zorunlu bir ihtiyaçtan kaynaklandığı söylenememektedir. Diğer bir anlatımla kural ile çatışan hakların dengelenmesi sağlanamamakta, haklardan birine haklı olmayan nedenlerle üstünlük tanınmaktadır. Bu durumda kuralların Anayasa'nın 13. maddesinde belirtilen demokratik toplum bakımından gereklilik şartını sağlamaması nedeniyle iptal edilmesi gerektiği görüşündeyim.

Başkanvekili
Hasan Tahsin GÖKCAN

KARŞI OY GEREKÇESİ

1. İtiraz konusu kurallar; 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 125. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (a) bendi ile 131. maddesinin (1) numaralı fıkrasında yer alan "Kamu görevlisine karşı görevinden dolayı işlenen hariç; ..." ibaresidir.

2. Anılan düzenlemelerle, kamu görevlisine görevinden dolayı yöneltilen hakaret fiilleri, genel hakaret suçundan ayrı ve daha ağır yaptırımlara bağlanmış; bu fiiller bakımından şikâyet şartı kaldırılarak suçun resen soruşturulup kovuşturulması esası kabul edilmiştir.

3. Mahkememiz çoğunluğu, itiraz konusu kuralların Anayasaya aykırı olmadığına karar vermiştir. Aşağıda açıklanan sebeplerle çoğunluk görüşüne iştirak edilmemiştir.

4. Söz konusu düzenlemeler, Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğüne doğrudan müdahale niteliğindedir. Demokrasilerde İfade özgürlüğü, yalnızca bireysel düşünce açıklamalarını değil, kamusal tartışmanın serbestçe yürütülmesini, özellikle de kamu gücü kullananların denetlenmesini mümkün kılan asli bir işleve de sahiptir.

5. Anayasa Mahkemesi'nin yerleşik içtihadına göre, kamu gücünü kullanan kişilere yöneltilen eleştirilere ilişkin sınırlamalar değerlendirilirken, ifade özgürlüğünün demokratik toplum düzeni bakımından taşıdığı merkezi önem göz önünde bulundurulmalı; bu tür sınırlamaların daha dar ve istisnai tutulması gerekmektedir.

6. İtiraz konusu kurallar, kamu görevlilerinin, sırf sahip oldukları kamusal statü nedeniyle, diğer bireylerden farklı ve daha güçlü bir ceza hukuku korumasından yararlanmalarını öngörmektedir. Bu yaklaşım, ifade özgürlüğü bakımından eşitlik ilkesini zedeleyen ve kamusal tartışma alanını daraltıcı bir etki doğurmaktadır.

7. Demokratik toplumlarda kamu görevlileri, özellikle siyasal yetki kullananlar, görevlerinin doğası gereği daha yoğun, sert ve rahatsız edici eleştirilere katlanmak zorundadır. Bu yükümlülük, kamu gücünün denetlenebilirliğinin ve siyasal çoğulculuğun zorunlu bir sonucudur.

8. Anayasa'nın 13. maddesi uyarınca temel hak ve özgürlüklere getirilen sınırlamaların ölçülü olması zorunludur. Ölçülülük ilkesi, Anayasa Mahkemesinin yerleşik içtihadında da vurgulandığı üzere, elverişlilik, gereklilik ve orantılılık alt ilkelerinden oluşmaktadır. Buna göre, temel haklara müdahale teşkil eden bir düzenlemenin, ulaşılmak istenen meşru amaca elverişli olması yeterli olmayıp, aynı zamanda zorunlu ve orantılı olması da gerekir.

9. İtiraz konusu düzenlemeler bakımından, kamu görevlilerinin şeref ve itibarının korunması kuşkusuz meşru bir amaç teşkil etmektedir. Ancak bu amacın korunması, ceza hukuku dışındaki araçlarla da sağlanabilmektedir. Nitekim medeni hukuk kapsamında öngörülen manevi tazminat, cevap ve düzeltme hakkı gibi yollar, kişilik haklarının korunması bakımından etkili ve yeterli mekanizmalardır. Bu nedenle, söz konusu amaca ulaşmak için mutlaka ceza hukuku araçlarına başvurulması zorunlu değildir.

10. Buna karşı itiraz konusu kurallar, kamu görevlisine görevinden dolayı hakaret fiilleri bakımından şikâyet şartını ortadan kaldırarak resen kovuşturma yolunu benimsemekte ve ayrıca ağırlaştırılmış bir ceza tehdidi öngörmektedir. Medeni hukuk yollarının mevcut ve işlevsel olduğu bir alanda, resen kovuşturma ve ağırlaştırılmış ceza rejiminin tercih edilmesi, gereklilik alt ilkesinin ihlal edildiğini göstermektedir.

11. Öte yandan, şikâyet şartının kaldırılması ve otomatik biçimde ağırlaştırılmış ceza uygulanması, ifade özgürlüğü üzerinde caydırıcı bir etki yaratmaktadır. Kamu görevlilerine yönelik eleştiri ve değerlendirmelerin, cezai yaptırım tehdidi altında yapılması, bireylerin kamusal tartışmalara katılmaktan kaçınmasına yol açabilecek niteliktedir. Bu durum, ulaşılmak istenen amaç ile kullanılan araç arasında makul bir denge kurulamadığını, dolayısıyla müdahalenin orantısız olduğunu ortaya koymaktadır.

12. Bu yönüyle itiraz konusu kural, ceza hukukunun son çare (*ultima ratio*) olma niteliğini aşmakta; ifade özgürlüğü aleyhine yapısal bir dengesizlik yaratmaktadır. Temel hak ve özgürlüklerin korunmasıyla bağdaşmayan bu dengesizlik, Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ölçülülük ilkesinin ihlal edildiğini göstermektedir.

13. Türkiye'nin taraf olduğu Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve bu Sözleşme'yi yorumlayan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihadı, kamu görevlilerine ve siyasi aktörlere tanınan özel ve güçlendirilmiş ceza korumalarının, kural olarak ifade özgürlüğüyle bağdaşmadığını ortaya koymaktadır. Mahkeme, ifade özgürlüğünün demokratik toplum düzeninin temelini oluşturduğunu; bu özgürlüğün, özellikle kamu gücünü kullanan kişilere yönelik eleştiri ve değerlendirmeler bakımından geniş yorumlanması gerektiğini istikrarlı biçimde vurgulamaktadır.

14. Bu çerçevede Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine göre, kamu gücünü kullanan kişilerin konuları gereği eleştiriye daha açık olmaları gerekirken, bu kişilerin ceza hukuku yoluyla ayrıcalıklı biçimde korunmaları, kamusal tartışma alanını daraltıcı bir etki doğurmaktadır.

15. AİHM ayrıca, hakaret fiilleri bakımından şikâyet şartı aranmaksızın cezai kovuşturma yürütülmesini, ifade özgürlüğü üzerinde ağır bir baskı aracı olarak değerlendirmektedir. Mağdurun iradesine bağlı olmaksızın kamu makamlarının resen harekete geçmesi, ifade açıklamalarının doğrudan ceza tehdidi altına girmesine yol açmakta ve bu durum, demokratik toplum düzeninde kabul edilebilir bir sınırlama olarak görülmemektedir.

16. Bunun yanında Mahkeme, ceza tehdidinin kamusal tartışmalar üzerinde caydırıcı etki yarattığını özellikle vurgulamaktadır. Siyasal nitelikli ifadelerin ve kamu görevlilerinin icraatlarına yönelik eleştirilerin ceza yaptırım riskiyle karşı karşıya bırakılması, bireylerin düşüncelerini açıklamaktan kaçınmalarına neden olabilecek niteliktedir. Bu nedenle Mahkeme, söz konusu müdahaleleri demokratik toplumda gerekli kabul etmemektedir.

17. Bu yaklaşım, yalnızca Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin bireysel başvurulara ilişkin ihlal kararlarıyla sınırlı değildir. Aynı zamanda Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi, Venedik Komisyonu, Avrupa Konseyi İnsan Hakları Komiseri ile Birleşmiş Milletler ve AGİT gibi uluslararası insan hakları mekanizmalarının

benimsediği istikrarlı ve ortak standartlarla da desteklenmektedir. Söz konusu mekanizmalar, kamu görevlilerine ve siyasal aktörlere yönelik özel ve güçlendirilmiş ceza korumalarının, ifade özgürlüğü ve demokratik toplum ilkeleriyle kural olarak bağdaşmadığı yönünde ortak bir tutum ortaya koymaktadır.

18. Karşılaştırmalı hukuk incelemesi, çağdaş demokratik sistemlerde kamu görevlilerine hakaretin bağımsız bir suç ya da nitelikli hâl olarak düzenlenmesinin istisnai olduğunu; birçok ülkede bu tür özel ceza korumalarının ya kaldırıldığını ya da daraltıldığını göstermektedir.

19. Uluslararası insan hakları hukukunda, şiddete çağrı, nefret söylemi ya da kamu görevlisinin görevini fiilen imkânsız hâle getiren aşırı ve temelsiz kişisel saldırılar bakımından sınırlı ceza hukuku müdahalesi istisnai olarak kabul edilebilmekteyse de itiraz konusu kurallar bu istisnayı aşmakta; sıradan ve sert eleştirileri de cezai tehdide açık hâle getirmektedir. Bu durum, istisnai ceza korumasını genel bir kural hâline dönüştürmektedir.

20. Kanun koyucunun takdir yetkisi, temel hak ve özgürlüklerin özüne dokunmayacak ve Anayasa'nın çizdiği sınırlar içinde kullanılabilir. Temel haklara ağır müdahale içeren ceza normlarının, yalnızca "takdir yetkisi" gerekçesiyle anayasal denetim dışında bırakılması mümkün değildir.

21. Bu bağlamda, kamu görevlilerine görevlerinden dolayı artırılmış ceza koruması sağlanmasının zorunlu, gerekli ve ölçülü olduğu ortaya konulamamıştır.

22. Açıklanan tüm nedenlerle;5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 125. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (a) bendi ile 131. maddesinin (1) numaralı fıkrasında yer alan "kamu görevlisine karşı görevinden dolayı işlenen hariç" ibaresinin, Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünü ve 13. maddede öngörülen ölçülülük ilkesini ihlal ettiği, demokratik toplum düzeninin gerekleriyle bağdaşmadığı ve iptal edilmesi gerektiği kanaati ile çoğunluk kararına iştirak edilmemiştir.

Üye
Engin YILDIRIM

Üye
Selahaddin MENTEŞ

Üye
Kenan YAŞAR

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. Mahkememiz çoğunluğunun 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 125. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (a) bendinin ve 131. maddesinin (1) numaralı fıkrasında yer alan "*Kamu görevlisine karşı görevinden dolayı işlenen hariç;...*" ibaresinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ilişkin kanaatine katılmamaktayım.

2. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 125. maddesinin (1) numaralı fıkrasında hakaret suçu düzenlenmiştir. Kurala göre bir kimseye onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek nitelikte somut bir fiil veya olgu isnat eden veya sövmek suretiyle bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığına saldıran kişinin üç aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılacağı hüküm altına alınmaktadır. (3) numaralı fıkroda ise cezanın alt sınırının bir yıldan az olamayacağı öngörülen haller arasında dava konusu birinci ibare olan hakaret suçunun "*kamu görevlisine karşı görevinden dolayı*" işlenmesi haline yer verilmiştir.

3. Kanun'un 125. maddesinin (1) numaralı fıkrasındaki hakaret suçunun soruşturulması ve kovuşturulması, mağdurun şikayetine bağlı olmakla birlikte Kanun'un 131. maddesinin (1) numaralı fıkrasında suçun kamu görevlisine karşı görevinden dolayı işlenmesi durumunda resen cezai takibat yapılacağı öngörülmektedir. Hakaret suçu ile ilgili genel kurala getirilen bu istisna hali dava konusu ikinci ibareyi oluşturmaktadır.

4. Hakaret suçu Türk Ceza Kanunu'nda tek maddede düzenlenmiş olup suçun farklı şekilde işlenme halleri de bu madde kapsamında cezalandırılmaktadır. Bu bağlamda 125. maddenin ilk fıkrasındaki bir kimseye onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek nitelikte somut bir fiil veya olgu isnat etme veya sövmek suretiyle bir kimsenin onur, şeref ve saygınlığına saldırma fiilinin işlenmesi bir kişinin hakaret suçundan cezalandırılmasına sebebiyet verecektir. Aynı fiilin kamu görevlisine karşı işlenmesi durumunda ise faile suçun basit halinden daha fazla ceza verilmesi söz konusu olacaktır.

5. Görüldüğü üzere 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda kamu görevlisine karşı görevinden dolayı hakaret suçu bağımsız bir suç olarak düzenlenmiş olmayıp Kanun'un 125. maddesinde suçun nitelikli hali olarak yer almaktadır. Oysa 765 sayılı eski Türk Ceza Kanunu'nda kamu görevlileri ile ilgili olarak konumuz bağlamında ayrı ayrı suçlar biçiminde memura hakaret (madde: 266), memura vazifesi esnasında hakaret ve sövme (madde: 267) ve resmi heyetlere, hakime hakaret (madde: 268) suçları yer almaktaydı.

6. Burada kuralın Anayasa'ya uygunluk denetimi ile ilgili değerlendirmeye geçmeden önce vurgulamak gerekir ki iptali talep edilen ilk kural, hakaret suçunun basit hali olmayıp, kamu görevlilerine karşı işlenmesi durumunda gerçekleşen ve suçun basit haline göre daha ağır bir ceza yaptırımını öngörülen nitelikli halidir. Kamu görevlisine karşı hakaret suçunun soruşturulması ve kovuşturulmasının suçun basit halinden farklı olarak mağdurun şikayetine bağlı olmaması ise iptali talep edilen ikinci kuraldır.

7. Daha farklı biçimde ifade etmek gerekirse, burada dava konusu olan ilk kural genel olarak hakaret suçunun cezalandırılmasını öngören kural değil hakaret suçunun kamu görevlisine karşı görevinden dolayı işlenmesi halinde cezanın alt sınırının bir yıldan az olmayacak şekilde artırılmasını düzenleyen kuraldır. Yine bununla bağlantılı olarak dava

konusu ikinci ibare ile de suçun basit halinden farklı olarak hakaret suçunun kamu görevlisine karşı görevinden dolayı işlenmesi halinde gerçekleştirilecek cezai takibatta mağdurun şikayeti aranmamaktadır.

8. Kanun'un 125. maddesinin ilk fıkrasında hakaret suçuyla ilgili oldukça geniş bir yelpaze öngörülmektedir. Bu bağlamda hem sövme eylemi hem de kişinin onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek nitelikte somut bir fiil veya olgu isnat etme fiili hakaret suçu bağlamında cezalandırılabilirliktedir.

9. Suçun nitelikli hali olan kamu görevlisine karşı görevinden dolayı işlenmesi halinde ise aynı fiillerden dolayı daha ağır bir ceza verilmesi durumu gündeme gelmektedir. Esasında burada dava konusu ibarelerin Anayasa'ya uygunluk denetiminde asıl sorun doğuran hususlar da bu minvalde kendisini ortaya çıkarmaktadır.

10. Zira dava konusu kurallar, kamu görevlilerine görevleri dolayısıyla yapılan hakareti cezalandırmayı öngörürken, kişilerin Anayasa'nın 26. maddesinde yer alan ifade özgürlüğüne müdahalede bulunmaktadır. Kuralların Anayasa'ya uygunluk denetiminde asıl üzerinde odaklanması gereken husus, bu sınırlandırmanın Anayasa'nın 13. maddesindeki güvencelere uygun olup olmaması noktasında kendisini göstermektedir.

11. Her ne kadar dava konusu iki ibarede bazı farklılıklar varsa da Anayasa'ya uygunluk denetimi noktasında burada ortaya konulan gerekçeler her iki kural için de geçerlidir.

12. Bu bağlamda dava konusu kuralın bir ceza normu olduğu da dikkate alındığında burada ilk olarak kuralların Anayasa'nın 13. ve 38. maddelerindeki kanunilik şartını sağlayıp sağlamadıkları ortaya konulmalıdır. Ek olarak Anayasa'nın 13. maddesi bağlamında sınırlamaya ilişkin güvenceler dikkate alındığında da kuralın ilk olarak kanunilik şartına uygunluğu değerlendirilmelidir.

13. Mahkememiz yerleşik içtihadında da ifade edilmekte olduğu üzere bir temel hak ve özgürlüğe sınırlama getiren kanun hükmünün varlığı tek başına yeterli olmayıp kuralın keyfilğe izin vermeyecek şekilde belirli, ulaşılabilir ve öngörülebilir düzenleme niteliğinde olması gerekmektedir (AYM, E.2023/126, K.2024/67, 07/03/2024, § 25).

14. Hukuk devletinde kanuni düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır, uygulanabilir ve nesnel olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfi uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesi gerekir. Kanunda bulunması gereken bu nitelikler hukuki güvenliğin sağlanması bakımından da zorunludur. Zira bu ilke hukuk normlarının öngörülebilir olmasını, bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerinde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar (AYM, E.2015/41, K.2017/98, 4/5/2017, §§ 153, 154).

15. Yukarıda da ifade edildiği üzere kuralların ceza normu olduğu dikkate alındığında burada kurallara Anayasa'nın 38. maddesi bağlamındaki kanunilik boyutu ile de bakmak gerekir. Bu maddede yer alan suçta ve cezada kanunilik ilkesi uyarınca hangi fiillerin yasaklandığının ve bu yasak fiillere verilecek cezaların hiçbir kuşkuya yer bırakmayacak

açıklıkta, anlaşılır ve sınırları belirli olarak kanunda gösterilmesi gerekmektedir. Kişilerin ceza normuyla yasaklanan fiilleri önceden bilerek davranışlarını ona göre düzenleme imkânına sahip olmaları düşüncesine dayanan bu ilkeyle temel hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması amaçlanmaktadır (AYM, E.2025/122, K.2025/185, 10/09/2025, § 11).

16. Anayasa'nın 13. ve 38. maddeleri kapsamında yapılan incelemede; suça ilişkin yaptırım niteliğinin ve miktarının kuralda herhangi bir tereddüde yer vermeyecek şekilde açık ve net olarak düzenlendiği gözetildiğinde kuralın açık, anlaşılır ve sınırlarının belirli olduğu, bu kapsamda kanunilik şartı bakımından önemli bir sorunun bulunmadığı görülmektedir.

17. Bununla birlikte Kanun'un 125. maddesinin ilk fıkrasında bir yandan sövme fiilinin cezalandırılması öngörülürken diğer taraftan oldukça geniş bir kapsama sahip biçimde kişilerin "*onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek nitelikte*" somut fiil veya olgular da cezalandırmaya konu olabilecektir. Buna karşın, meselenin kanunilik bağlamından ziyade demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk boyutuyla ele alınması gerektiği kanaatiyle; incelemeye Anayasa'nın 13. maddesindeki diğer güvenceler yönünden devam edilmesi daha uygun olacaktır.

18. Davaya konu kuralların, kamu görevlilerinin şeref ve itibarının korunması bağlamında meşru bir amaç taşıdığı varsayılsa dahi -ki aşağıda detaylandırılacağı üzere kuralın meşru amacı bu yönüyle de sorunludur- asıl incelenmesi gereken husus; ifade özgürlüğüne getirilen bu sınırlamanın, demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olup olmadığıdır.

19. Kamu görevlilerine karşı işlenen hakaret suçunda bir yandan sövme biçimindeki fiiller cezalandırmaya konu yapılırken öte yandan kişilerin kamu hizmetinin sunumu bağlamında kamu görevlileri ile ilgili yaptıkları farkı değerlendirme ve ortaya koydukları tepkilerdeki kullandıkları sözler de bu kapsamda cezai takibata konu edilebilmektedir. Zira kamu görevlisine görevinden dolayı sarf edilen ve onur, şeref ve saygınlığını rencide edebilecek nitelikte somut bir fiil veya olgu isnadı kapsamında görülen söz ve değerlendirmeler de bu kapsamda görülebilecektir.

20. Elbette kamu görevlilerine yönelik sövme ve küfür şeklindeki sözlerin ifade özgürlüğü kapsamında görülmesi mümkün değildir. Bu nedenle bu nitelikteki düşünce açıklamalarının hakaret suçu bağlamında cezalandırılmasında bir anayasal sorun da bulunmamaktadır (Bu konuda geniş bilgi için bkz.: Yusuf Şevki Hakyemez, "*Temel Hak ve Özgürlüklerde Objektif Sınır Kavramı ve Düşünce Özgürlüğü'nün Objektif Sınırları*", Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, Yıl: 2002, Sayı: 57/2, s. 25-37).

21. Bununla birlikte; kamu görevlilerinin görevlerini ifa ederken gerçekleştirdikleri eylem ve işlemlere yönelik düşünce açıklamaları, sert eleştiriler ve ifade özgürlüğü koruması altında olması gereken tepkiler dahi bu ceza normu kapsamında cezalandırılabilir. Zira kuraldaki düzenleme biçimi esasında buna imkan vermektedir. Oysa Türk Ceza Kanunu'nun 218. ve 301. maddelerinde eleştiri amacıyla yapılan düşünce açıklamalarının bu maddelerde yasaklanan hususlar bağlamında suç oluşturmayacağı açıkça belirtilmiş olmakla birlikte 125. maddede bu biçimde bir kayıt bulunmamaktadır.

22. Her ne kadar Kanun'un 125. maddesinin (1) numaralı fıkrası iptal davasına konu edilmemiş olsa da; kamu görevlisine karşı görevinden ötürü işlenen hakaret suçu için daha ağır ceza öngören kuralın Anayasa'ya uygunluk incelemesinde, suçun kapsam ve niteliğinin bu boyutuyla da göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

23. İşte bu nedenle kuralla ilgili en temel mesele eleştiri özgürlüğü ile hakaret ayırımı noktasında karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda kamu görevlisine görevinden dolayı yapılabilecek olan ve ifade özgürlüğünün korumasında olması gereken eleştiriler ile hakaret ayırımının yapılıp yapılamaması burada önem arz etmektedir.

24. Kamu görevlisine karşı görevinden dolayı hakaret suçuna ilişkin davalarda; kişilerin hakaret teşkil etmeyen, ancak kamu görevlilerinin kullandıkları kamusal yetkilere yönelik ağır eleştiri ve değerlendirmelerinin ifade özgürlüğü kapsamında korunup korunmayacağı hususu, kuralların Anayasa'ya uygunluğu değerlendirilirken oldukça titiz bir inceleme yapılmasını gerekli kılmaktadır.

25. Zira bahse konu cezalandırma, kamu görevlisine görevinden dolayı hakaret fiilleri için söz konusu olduğunda, burada suçun demokratik bir toplumda ifade özgürlüğünün kullanımına yönelik caydırıcı etki doğurup doğurmaması hususu kuralın Anayasa'ya uygunluk değerlendirmesinde en önemli mesele olarak kendisini göstermektedir.

26. Kamu görevlisine kamu görevinden dolayı yapılan eleştiri, özgürlükçü demokrasilerde bilhassa daha fazla hukuki korumadan faydalanmalıdır. Zira kamu görevlileri için kabul edilebilir eleştiri sınırları, özel kişilere oranla çok daha geniştir. Bu durum, kamu görevlilerinin kendilerine yönelik sert eleştirilere karşı daha yüksek bir hoşgörü göstermesini zorunlu kılmaktadır.

27. Demokrasilerde ifade özgürlüğünün en önemli kullanım alanlarından birisi kamusal sorunlar bağlamında kendisini göstermektedir. Bu minvalde ifade özgürlüğünün bir gereği olarak kamu politikaları, kamusal sorunlar ve kamu yetkisi kullanan kişiler daha fazla eleştiriye tabi tutulabilir. Bu biçimdeki bir standardın tesisi demokratik toplumlarda ifade özgürlüğünden beklenen işlevin gerçekleşmesi için bir zorunluluktur.

28. Anayasa Mahkemesi kararında da ifade edildiği üzere ifade özgürlüğü, demokratik bir toplum için yaşamsal önemde olup demokrasinin temel değerlerinden birisini teşkil etmektedir. Demokrasinin temeli, sorunları açık bir tartışmayla çözebilme gücüne dayanmaktadır (bkz.: Ayşe Çelik [2. B.], B. No: 2017/36722, 9/5/2019, § 53). Toplumsal çoğulculuğa ancak her türlü fikrin serbestçe ifade edilebildiği özgür bir tartışma ortamında ulaşılabilir. Demokrasinin temel özelliklerinden biri de toplumsal meselelerin diyalog yoluyla ve şiddeti dışlayan yöntemlerle çözülmesine imkân vermesidir (bkz.: Ferhat Üstündağ [1. B.], B. No: 2014/15428, 17/7/2018, § 43). Sarf edilen bazı görüş ve ifadeler kamu gücünü kullanan organlar nazarında incitici, yaralayıcı ve kabul edilemez görülse bile hukukun üstünlüğüne dayanılarak oluşturulan demokratik bir toplumda, kurulu düzene karşı çıkan veya başta kamu gücünü kullanan organların eylemlerini eleştiren fikirler serbestçe açıklanmalıdır (Ayşe Çelik [2. B.], § 53).

29. Oysa, Kanun'un 125. madde metninde hakaret suçunun düzenlenişine bakıldığında, uygulamada kişilerin kamusal sorunlarla ilgili olan düşünce açıklamaları,

tepkileri ve sert eleştirilerinin dava konusu ceza normundaki geniş yelpazenin de etkisiyle kamu görevlisine görevinden dolayı hakaret suçu kapsamında görülmesinin mümkün olduğu sonucuna ulaşmak gerekir. Bu durum ise ifade özgürlüğünün kullanımı üzerinde ciddi bir caydırıcı etki doğurabilecektir.

30. Zira dava konusu ibareler esas alınarak kamu görevlisine karşı görevinden dolayı yapılan kimi sert eleştirilerin cezalandırma tehdidi altında kalması mümkündür. Nitekim bugüne değin Anayasa Mahkemesine yapılan bireysel başvurular bağlamında verilen birtakım ihlal kararlarındaki ihlale konu ifade özgürlüğü kapsamındaki düşünce açıklamalarının kamu görevlisine hakaret suçundan cezalandırılmış olması da bu durumu açıkça teyit etmektedir (Anayasa Mahkemesince bu kapsamda verilen birçok ihlal kararı içerisinde örnek olarak bkz.: (Deniz Karadeniz ve diğerleri [GK], B. No: 2014/18001, 6/2/2020; Cengiz Şimşek [2. B.], B. No: 2018/19950, 13/9/2022; Ayhan Algül ve diğerleri [2. B.], B. No: 2016/5921, 16/3/2022; Hasip Kaplan (4) [1. B.], B. No: 2016/25640, 15/3/2022; Sami Küçükbaşkan [2. B.], B. No: 2018/5571, 8/9/2021; Osman Palçık [1. B.], B. No: 2018/25073, 15/12/2020; Safure Güneş [1. B.], B. No: 2016/24905, 8/9/2020; Şaban Sevinç [1. B.], B. No: 2016/36782, 28/11/2019; Kemal Baytaş [2. B.], B. No: 2016/1314, 4/7/2019; Keleş Öztürk [2. B.], B. No: 2014/15001, 27/12/2017).

31. Kamu görevlisine karşı görevinden dolayı hakaret suçu bağlamında yukarıda sadece az bir kısmına yer verilen bireysel başvurulardaki ifade özgürlüğü ihlal örneklerine rağmen kuralla yalnızca ifade özgürlüğünü istismar edebilecek fiillerin cezalandırılmakta olduğu şeklindeki Mahkememiz çoğunluk kararındaki kategorik tespitin gerçeklikle bağdaşmadığı ifade edilmelidir (bkz.: § 26).

32. Esasında Mahkememiz çoğunluk kararındaki yaklaşım, yukarıda sadece bir kısmına yer verilen ihlal kararlarında da net bir biçimde görülen Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru incelemelerinde ifade özgürlüğü ile ilgili olarak ortaya konulan temel yaklaşımla ne şekilde çelişilmekte olduğunu da gözler önüne sermektedir.

33. Dolayısıyla özgürlükçü demokrasilerde genel kabul gören bir ilke olarak uygulanmakta olan kamusal yetki kullananlara yönelik daha geniş eleştiri özgürlüğü, Anayasa Mahkemesinin yukarıda sıralanan bireysel başvuru ihlal kararları ve benzerlerinde de görüldüğü üzere dava konusu kuralla birlikte ciddi bir cezalandırma tehdidi ile karşı karşıya kalmaktadır. Bu durum, demokratik bir toplumda kamusal meselelerin tartışılması üzerinde ciddi bir daraltıcı etki doğurmaktadır.

34. Öte yandan dava konusu kurallarla kamu görevlisine hakaret suçu özel kişilere karşı işlenen hakaret suçundan daha ağır biçimde cezalandırılmakta ve yine bu biçimdeki suçların cezai takibatı özel kişilere karşı işlenenlerden farklı olarak şikayet aranmaksızın gerçekleşmektedir. Dolayısıyla özel kişilerden daha fazla eleştiriye açık olması gereken bir kesime, dava konusu kurallar daha sıkı bir koruma getirmektedir. Oysa dava konusu kurallardaki yaklaşımın aksine özgürlükçü demokrasilerde kamu görevlilerine yönelik eleştiri sınırı özel kişilere nazaran çok daha geniştir.

35. Nitekim Anayasa Mahkemesi de birçok bireysel başvuru kararında kamu görevlilerinin gördükleri işlev nedeniyle daha fazla eleştiriye katlanmak durumunda olduklarını, bu kişilere ve devlete yönelik eleştiri sınırlarının özel kişilere nazaran çok daha

geniş olduğunu ifade ederek bu temel ilke doğrultusunda önündeki başvuruları ele almaktadır (örnek birkaç karar için bkz.: Cengiz Şimşek [2. B.], B. No: 2018/19950, 13/9/2022, § 36; Zübeyde Füsün Üstel ve diğerleri [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019, §§ 106, 128, 129; Ali Suat Ertoşun (7) [2. B.], B. No: 2014/1416, 15/10/2015, § 36; Nilgün Halloran [2. B.], B. No: 2012/1184, 16/7/2014, § 45).

36. Olması gereken standart bu iken; eldeki ceza kuralının kamu görevlilerine özel kişilerden daha fazla koruma sağlaması, demokratik toplum düzeninin gerekleriyle temelden çelişen bir tablo ortaya koymaktadır.

37. Bu sorunlu yaklaşım değerlendirilirken akla esasında bu kuralla kamu hizmetinin korunmasının amaçlandığı hususu gelebilir. Bununla birlikte kuralın düzenleme biçiminden bu ceza normu ile kamu hizmetinin korunmakta olduğu gibi bir sonuca ulaşmak mümkün değildir. Zira kuraldaki ifade "kamu görevlisine karşı görevinden dolayı" şeklinde kullanılmaktadır. Dolayısıyla burada kamu görevinden dolayı kamu görevlisinin korunduğu anlaşılmaktadır.

38. Maddenin bütünü dikkate alındığında; iptali talep edilen ibarelerin de dahil olduğu mevcut düzenlemede, kamu görevinin sağlıklı yürütülmesi veya kamu hizmetinin engellenmesinin cezalandırılmasına dair herhangi bir ibare bulunmamaktadır. Dolayısıyla, dava konusu kuralların doğrudan kamu hizmetini koruma amacı taşıdığını söylemek mümkün değildir.

39. Nitekim Kanun'un 125. maddesinin (3) numaralı fıkrasının gerekçesinde de bunu destekleyen bir husus yer almamaktadır. Aksine, madde gerekçesinde bu maddedeki hakaret suçunun öngörülmesinde korunan hukukî değerın kişilerin şeref, haysiyet ve namusu, toplum içindeki itibarı, diğer fertler nezdindeki saygınlığı olduğu belirtilmektedir.

40. Kuralla ilgili ifade edilmesi gereken önemli bir sorun da kamu görevlisine hakaret suçunun oldukça geniş bir kitleyi kapsayan ve kategorik olarak tüm kamu hizmetlerini içine alan biçimde öngörülmüş olmasıdır. Zira 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 6. maddesinde kamu görevlisi kavramının içerisinde kamusal faaliyetin yürütülmesine atama veya seçilme yoluyla ya da herhangi bir surette sürekli, süreli veya geçici olarak katılan tüm kişilerin yer aldığı belirtilmektedir.

41. Bu yönü ile bakıldığında da suçun ayırım gözetmeksizin tüm kamu hizmeti kesimlerini ve geniş bir yelpazedeki kamu görevlilerini koruma altına alması; bu kuralın, kamusal meselelerle ilgili düşünce açıklamalarına yönelik müdahale riskinin ne denli yüksek bir potansiyele sahip olduğunu göstermektedir. Kuralın bu kapsamıyla uygulanmasının da demokratik toplum düzeninin gerekleri ile uyumlu olduğunu söyleyebilmek gerçekten zordur.

42. Elbette bazı kamu görevlilerine yönelik sundukları hizmetten kaynaklı biçimde o hizmeti sunanlar için koruma amaçlı bir ceza kuralı düşünülebilir. Böyle bir durumda geçerli bir meşru amaç da rahatlıkla ortaya konulabilir. Ancak tüm kamu hizmetleri açısından kategorik bir hakaret suçu ihdası şeklindeki bir ceza normunun ifade özgürlüğü ile bağdaştırılması mümkün değildir.

43. Bu minvalde belli bir hizmeti sunanlar için hakaret suçu ihdası biçiminde verilebilecek bir örnek, yakın geçmişte ülkemizde sağlık personeli ile ilgili yapılan düzenlemedir. Bu bağlamda sağlık çalışanlarının hedef alındığı suçların yaygınlaşması üzerine kanun koyucunun sağlık personeline yönelen kasten yaralama ve hakaret fiillerinin diğer kamu görevlilerine oranla daha fazla cezalandırılmasını öngören ceza kuralını Anayasa Mahkemesi de Anayasa'ya aykırı bulmamıştır (bkz.: AYM, E.2020/91, K.2021/73, 13/10/2021).

44. Anayasa Mahkemesinin bu karardaki değerlendirmesine göre suçlar için öngörülen yaptırımın niteliği ve ağırlığı ile kanun koyucunun Anayasa'ya bağlı kalmak şartıyla ceza siyasetinin bir parçası olarak takdir yetkisi kapsamında öngördüğü kuralla ulaşmak istediği amaç birlikte gözetildiğinde kuraldaki ceza artırımının orantılı olmadığı söylenemez (AYM, E.2020/91, K.2021/73, 13/10/2021, § 33). Mahkemeye göre kanun koyucunun sağlık çalışanlarına karşı işlenen suçlarda artış olduğunu değerlendirerek itiraz konusu kuralı öngördüğü anlaşıldığından kuralın sağlık personeline karşı anılan nitelikteki suçların işlenmesini önleme amacıyla düzenlendiği açık olup bu amaçla öngörülen farklı muamelelerin makul ve nesnel bir temele dayanmadığı söylenemez (AYM, E.2020/91, K.2021/73, 13/10/2021, § 41).

45. Yapılan açıklamalar çerçevesinde ifade etmek gerekir ki gerek düzenlenişi itibarıyla ve gerekse Anayasa Mahkemesinin ihlal kararlarına da konu olan uygulanışı itibarıyla dava konusu kural kamu görevlilerine yönelik ifade açıklamaları ve eleştiriler üzerinde adeta “demoklesin kılıcı” şeklinde caydırıcı etki doğurmaktadır. Bu durum, ifade özgürlüğü ile hakaret arasındaki ayrımın dava konusu kuralla yapılmasının zor olmasından kaynaklı biçimde daha fazla ifade özgürlüğü aleyhine sonuç doğuran bir uygulamayı karşımıza çıkarmaktadır. Sadece bu konuya ilişkin yukarıda künyelerine yer verilen Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru bağlamındaki ihlal kararlarından herhangi birisine bakıldığında bile kuralın ifade özgürlüğünün kullanımına yönelik caydırıcı etkisi çok net biçimde fark edilebilmektedir.

46. Zira yukarıda detaylı biçimde ifade edilmeye çalışıldığı üzere kamu görevlilerine yönelik eleştiri özgürlüğü ile hakaret arasındaki ayrımın yapılmasındaki zorluk, kamu görevlisine hakarete özel kişilere karşı hakaret suçuna nazaran daha ağır bir cezai yaptırımın öngörülmüş olması, suçun oldukça geniş bir kesim olarak tüm kamu görevlilerini ve hiçbir ayrım gözetilmeksizin tüm kamu hizmetlerini kapsamına alması, suçun kamu hizmetinin sunumunun engellenmesini cezalandırmaktan ziyade salt kamu görevlisini ve onun şeref ve itibarını korumayı amaç edinmesi nedeniyle dava konusu kurallar, demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı biçimde kişilerin kamusal sorunlara ilişkin ifade özgürlüğünü kullanmaları hususunda ciddi bir sınırlandırıcı ve caydırıcı etki doğurabilmektedir.

47. Sonuç olarak, 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 125. maddesinin (3) numaralı fıkrasının (a) bendinin ve 131. maddesinin (1) numaralı fıkrasında yer alan “*Kamu görevlisine karşı görevinden dolayı işlenen hariç; ...*” ibaresinin Anayasa'nın 13. ve 26. maddelerine aykırı olduğu için iptal edilmesi gerektiği kanaatiyle çoğunluğun iptal talebinin reddi şeklindeki kararına katılmamaktayım.

KARŞIOY

1- Hakaret suçunun kural olarak şikâyete bağlı olmasına rağmen, kamu görevlisine karşı görevinden dolayı işlenmesi hâlinde şikâyet şartını kaldıran düzenlemenin Anayasa'ya aykırı olmadığı yönündeki çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

2- Çoğunluğun dayandığı "kamu düzeninin korunması" gerekçesi soyut ve geniş yorumlanmaya elverişlidir. Bu gerekçe, ceza hukukunun kamu gücünü eleştiriden koruyan bir araç hâline gelmesine yol açabilecek niteliktedir. Oysa Anayasa'nın 2. maddesinde güvence altına alınan hukuk devleti ilkesi, ceza hukukunun ölçülü, öngörülebilir ve ancak zorunlu hâllerde başvurulması gereken bir son çare olarak kullanılmasını gerektirir.

3- Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ile Anayasa Mahkemesinin yerleşik içtihadına göre, kamu görevlileri ve siyasetçiler, özel kişilere kıyasla daha geniş eleştiri sınırlarına katılmak zorundadır. Anayasa Mahkemesi bireysel başvuru kararlarında, kamu gücünü kullanan kişilere yöneltilen sert ve rahatsız edici eleştirilerin de ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini istikrarlı biçimde vurgulamaktadır.

4- İncelenen kural ise bu yerleşik anayasal ve uluslararası ilkeleri tersine çevirerek, kamu görevlilerini ifade özgürlüğü karşısında daha korunaklı bir konuma yerleştirmektedir. Oysa kamu görevlisine yönelik hakaret iddialarında mağdurun şikâyet hakkı, hukuk davaları yoluyla tazminat talebi ile cevap ve düzeltme imkânları zaten mevcuttur. Bu nedenle şikâyet şartı aranmaksızın ceza soruşturması yürütülmesini zorunlu kılan anayasal bir gereklilikten söz edilemez.

5- Hak ve özgürlüklere getirilen her türlü sınırlamada devreye giren temel güvencelerden biri de Anayasa'nın 13. maddesinde düzenlenen ölçülülük ilkesidir. Anılan maddede demokratik toplum düzeninin gerekleri ile ölçülülük ilkeleri ayrı kriterler olarak düzenlenmiş olmakla birlikte, bu iki ilke arasında sıkı bir ilişki bulunmaktadır. Temel hak ve özgürlüklere yönelik sınırlamanın, güdülen kamu yararı amacını gerçekleştirmeye elverişli olmasının yanı sıra, aynı amaca daha hafif araçlarla ulaşmanın mümkün olup olmadığı da ayrıca incelenmelidir (AYM, E.2007/4, K.2007/81, 18/10/2007; AYM, Mehmet Ali Aydın, B. No: 2013/9343, 4/6/2015, § 70).

6- Anayasa Mahkemesi kararlarında ifade özgürlüğünün yalnızca nihai mahkûmiyetlere karşı değil, kişilerin düşünce açıklamalarını yapmaktan caydırabilecek soruşturma ve kovuşturma tehditlerine karşı da koruma sağladığı açıkça belirtilmiştir. Bu bağlamda şikâyet şartının kaldırılması, kamu görevlilerine yönelik eleştiriler bakımından resen soruşturma tehdidi doğurarak ifade özgürlüğü üzerinde ciddi bir caydırıcı etki yaratmaktadır.

7- Şikâyet kurumu, bireysel hukuki menfaat ile devletin cezalandırma yetkisi arasında anayasal denge kuran temel bir güvencedir. Mağdurun iradesinin aranmadığı hâllerde ceza hukukunun bireysel uyumsuzlukları kamusallaştırma riski ortaya çıkmaktadır. Dava konusu kural, kamu görevlisine yönelen hakaret fiillerinde mağdurun iradesini tamamen devre dışı bırakarak devletin resen cezalandırma yetkisini otomatik biçimde hareketle geçirmekte ve bu suretle şikâyet kurumunun anayasal işlevini ortadan kaldırmaktadır.

8- Kamu görevlisinin şikâyetçi olmadığı bir durumda devletin resen ceza soruşturması yürütmesini zorunlu kılan bir düzenlemenin, daha hafif araçların yetersiz kaldığını ortaya koyan ikna edici bir gerekçesi bulunmamaktadır. Buna karşılık ifade özgürlüğü üzerinde yaratılan genel ve sürekli baskı somut ve ağır nitelikteyken, kamu düzenine sağlandığı ileri sürülen katkı varsayımsal düzeyde kalmaktadır. Bu nedenle müdahalenin demokratik toplum düzeninde gerekli olduğu sonucuna ulaşmak mümkün değildir.

9- Anayasa'nın 10. maddesinde düzenlenen kanun önünde eşitlik ilkesi, farklı muamelenin ancak nesnel, makul ve demokratik toplumla uyumlu bir gerekçeye dayanması hâlinde meşru olabileceğini öngörür. Kamu görevlileri, kamusal yetki kullanan kişiler olmaları nedeniyle demokratik anayasal düzende daha fazla eleştiriye katılma yükümlülüğü altında bulunan bir gruptur. Buna rağmen dava konusu kural, kamu görevlilerini hakaret suçunda şikâyet şartından muaf tutarak onları sıradan vatandaşlara kıyasla daha ayrıcalıklı bir ceza hukuku koruması altına almaktadır. Bu durum, eşitlik ilkesinin yasakladığı türden bir ayrıcalık yaratmakta ve "daha fazla yetki = daha fazla sorumluluk ve eleştiriye açıklık" şeklindeki anayasal dengeyi tersine çevirmektedir.

10- Açıklanan nedenlerle, kamu görevlisine karşı görevinden dolayı işlenen hakaret suçlarında şikâyet şartını kaldıran dava konusu kuralın; hukuk devleti ilkesini, kanun önünde eşitlik ilkesini, ifade özgürlüğünü ve ölçülülük ilkesini ihlal ettiği kanaatle çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU